

دلایل قلدری دانش‌آموزان پسر در مدارس

در حال حاضر قلدری در مدارس یک پدیده همه‌گیر است که میلیون‌ها دانش‌آموز را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

در حال حاضر قلدری در مدارس یک پدیده همه‌گیر است که میلیون‌ها دانش‌آموز را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

به گزارش ایسنا، در همه جوامع شیوه رفتار کودکان و نوجوانان از دغدغه‌های اساسی نظام تعلیم و تربیت و خانواده‌ها است. کودکان و نوجوانان در دوره‌های حساس رشد خود، گاهی دچار مشکلات رفتاری شده و به کمک نیاز دارند. شایع‌ترین مشکلی که در افراد با اختلالات رفتاری در مدرسه و مراکز آموزشی دیده می‌شود، مسائلی نظیر پرخاشگری است.

در پژوهشی که در خصوص "تدوین برنامه آموزشی سازگاری و اثربخشی آن بر میزان قلدری دانش‌آموزان پسر" توسط تیم پژوهشگران متشکل از مسعود نجاری (دانشجوی دکتری روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد سنندج)، هوشنگ جدیدی (استادیار، گروه روان‌شناسی تربیتی دانشگاه آزاد سنندج)، امید مرادی (استادیار، گروه مشاوره دانشگاه آزاد سنندج) و کیومرث کریمی (استادیار، گروه روان‌شناسی دانشگاه آزاد مهاباد) انجام شده آمده است: «قلدری در مدرسه از رفتارهای مشکل‌ساز دوره نوجوانی است که اخیراً توجه پژوهشگران و صاحب‌نظران حیطه روان‌شناسی تربیتی را در سه دهه اخیر به خود معطوف ساخته و موضوع محوری مطالعات بسیاری بوده است.»

در پژوهشی که به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای، شامل کلیه دانش‌آموزان دوره دوم متوسطه شهر بوکان انجام شده جامعه مورد مطالعه پژوهش شامل کلیه دانش‌آموزان پسر دوره دوم متوسطه شهر بوکان در سال تحصیلی ۱۳۹۶-۹۷ بوده که از طریق روش نمونه‌گیری خوشه‌ای تعداد ۳۰ نفر (۱۵ نفر گروه آزمایش و ۱۵ نفر گروه کنترل) انتخاب شد و جهت جمع‌آوری داده‌ها به مقیاس قلدری ایلی نویز پاسخ دادند. گروه آزمایش طی ۱۰ جلسه ۹۰ دقیقه‌ای و به مدت پنج هفته متوالی (هر هفته دو جلسه) تحت آموزش برنامه سازگاری اجتماعی قرار گرفتند و گروه کنترل هیچ مداخله‌ای دریافت نکرد. داده‌های به دست آمده با استفاده از روش تحلیل کوواریانس مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. نتایج پژوهش نشان داد که آموزش برنامه سازگاری اجتماعی بر کاهش قلدری دانش‌آموزان تاثیر معناداری داشته است.

در این پژوهش آمده است: «قلدری پدیده‌ای ناآشنا نیست و اعتقاد بر این است که قلدری با تاریخ پیدایش مدارس درهم آمیخته است. برای نسل‌های زیادی، دانش‌آموزان عادت به آزار رساندن به همسالان و همکلاسی‌های خود داشته‌اند. در حال حاضر قلدری در مدارس یک پدیده همه‌گیر است که میلیون‌ها دانش‌آموز را تحت تاثیر قرار می‌دهد.

قلدری رفتار آزاردهنده‌ای است که عمدتاً توسط یک فرد یا یک گروه از افراد در یک دوره زمانی به صورت مکرر اعمال می‌شود و شامل عدم توازن قدرت است به طوری که افراد درگیر در پدیده قلدری دارای نرخ بالایی از مشکلات نظیر همدلی پایین، عزت‌نفس و خودباوری پایین، قربانی شدن جسمانی، کلامی و عاطفی یا روان‌شناختی، افسردگی، عملکرد ضعیف در مدرسه و محل کار است.»

محققان می‌گویند: «یکی از مشکلاتی که متعاقب قلدری به وجود می‌آید، کاهش سازگاری اجتماعی است. سازگاری به معنای توانایی فرد برای تطابق با محیط اطراف تعریف می‌شود و دارای ابعاد مختلفی از جمله اجتماعی، خانوادگی، عاطفی، بهداشتی، تحصیلی و غیره است. هر انسانی آگاهانه و یا ناخودآگاه می‌کوشد تا نیازهای متنوع و گاه متعارض خود را در محیط زندگی برآورده کند و از آنجا که باید نیازهای خود را در قالب ساخت اجتماعی برآورده کند، سازگاری او به ناچار سازگاری اجتماعی است.»

سازگاری اجتماعی می‌تواند تاثیری مستقیم بر سلامت روان داشته باشد. سلامت فرد نه تنها بر خود فرد و خانواده بلکه بر کل جامعه تاثیر می‌گذارد. به طور کلی سازگاری به معنی توانایی آمیزش، انطباق، مصالحه، همکاری و کنار آمدن با خود، محیط و دیگران است. سازگاری با موقعیت‌های جدید و متنوع در دورانی که عصر تنیدگی و تغییر سریع اجتماعی است، کار آسانی نیست. هرگونه دگرگونی در زندگی آدمی خواه خوشایند و خواه ناخوشایند، مستلزم نوعی سازگاری مجدد است. «

در این پژوهش یافته‌ها نشان می‌دهند: «معلمانی که از راهبرد جدا کردن دانش آموزان از یکدیگر استفاده می‌کنند، شیوع کمتری از قلدری را در کلاس خود تجربه کرده و معلمانی که قربانیان را تشویق به دفاع از خود می‌کنند در واقع شیوع بیشتری از قلدری را تجربه کرده‌اند. در اثربخشی برنامه هالی ضد قلدری مدرسه زمانی که معلمان روش‌های حل مسئله را یاد می‌گیرند، تمایل بیشتری به استفاده از آن‌ها دارند.»

نجاری و همکارانش می‌گویند: «برنامه حل مسئله اجتماعی به عنوان مداخله‌ای موثر می‌تواند، موجب کاهش قربانی شدن دانش آموزان قربانی قلدر شود. علاقه اجتماعی درمانی یک روش موثر برای پرورش مهارت‌های اجتماعی در جهت افزایش همدلی، مسئولیت‌پذیری، همکاری، ارتباط و مشارکت در نوجوانان قلدر و قربانی است. همچنین میزان آگاهی و باورهای معلمان درباره ماهیت قلدری و دانش آموزان قلدر در انتخاب راهبردهایی که آن‌ها برای مدیریت کلاس به کار می‌برند، تاثیر دارند.»

در ادامه این پژوهش آمده است: «در حال حاضر قلدری یکی از مشکلات عمده و اساسی در نظام آموزش و پرورش به عنوان یک پدیده همه‌گیر محسوب می‌شود. با توجه به آمارهایی که از قلدری ارائه شده، امروزه با قاطعیت می‌توان گفته که قلدری در مدرسه مشکلی بین‌المللی است. در نتیجه تمایل به شناخت و مهار قلدری امروزه یکی از دغدغه‌های بسیاری از مجامع ملی و بین‌المللی شده است.»

سازمان ملل نیز قلدری را به عنوان یکی از مشکلات عمده در مدارس به رسمیت شناخته و نسبت به پیامدها و آثار مخرب آن هشدار می‌دهد. بدون شک هیچ تردیدی باقی نمی‌ماند که پیامدها و تاثیرات قلدری روی قربانیان منجر به بروز مشکلاتی می‌شود که در چهارچوب موضوع خشونت باید آن‌ها را مورد بررسی قرار داد.»

در نتایج این پژوهش آمده است: «آموزش نوجوانان می‌تواند به عنوان ابزاری موثر در جهت تغییر و جهت‌دهی رفتار آنان بکار گرفته شود و از آن به عنوان وسیله‌ای برای کاهش مشکلات رفتاری کودکان و نوجوانان و افزایش مهارت‌های اجتماعی و رفتارهای مثبت در آنان استفاده کرد.»

افراد قلدر بیشتر هیجان‌های منفی را نسبت به هیجان‌های مثبت ابراز می‌کنند و این خود باعث می‌شود که دیگران آن‌ها را به عنوان فردی خشن به حساب آورده و رفتارهای قلدری آنان را قبول کنند. افراد قلدر معمولاً سازگاری کمی در مدارس از خود نشان می‌دهند که خود باعث به وجود آمدن مشکلات زیادی در زمینه تحصیلی می‌شود. معمولاً این افراد بیشتر از محیط مدرسه متنفر می‌شوند و زمینه‌های ناسازگاری بقیه افراد قربانی نیز فراهم می‌کنند.»

این پژوهش در شماره بیست و نهم پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی منتشر شده است.